

הספינה לא נעשו כדי להתיר טלטול (מהרש"א בתוס' ד"ה זרק, וראה חז"א א"ח סח, טו).

ויש שפירשו, ש'ביצאתא' הן ספינות קטנות שדפנותיהן שלימות ויש חלל בין הנסרים שבקרקעיתן, והמים נכנסים לתוכן דרך חלל זה, ועושים אותן כך, כדי שאפילו אם יתהפכו, לא יטבעו לעולם, וכיון שהן פרוצות לים שהוא כרמלית, דינן ככרמלית (רבינו הנאל; תוס' שם ע"פ מהרש"א; רשב"א בשם רה"ג).

וְלִימָא גוּד אַחִית מְחִיצָתָא – לדעת המפרשים שמדובר בספינות שבתחתיתן אין רוחב ארבעה, קושיית הגמ' היא שנדון את המחיצות כאילו יורדות מהמקום הרחב עד הקרקע מבחוץ, ונמצא שיש בתוכן רוחב ארבעה (רש"י). ולביאור ה"ל שאינן רשות היחיד מכיון שאינן רחבות למטה ואין תשמישן נוח, קשה (תוס' ד"ה מתקיף) מה יועיל גוד אחית, הרי עדיין אין תשמישן נוח. ולדעת המפרשים שמדובר בספינות שיש רווח בין הנסרים שבקרקעיתן, קושיית הגמ' היא שנדון כאילו דפנות הספינה מתעקמות ויורדות ומסבבות הנסרים שבקרקעיתן, וכאילו הם מחוברים (תוס' שם).

■ להלכה, ההולך בספינה שעומקה עשרה טפחים, אינו יכול למלאות מים מהים לספינה, משום שממלא מכרמלית לרשות היחיד, אלא אם כן עושה דף ארבעה טפחים על ארבעה טפחים היוצא מדפנות הספינה, ועושה בו נקב וממלא דרכו, ואינו צריך לעשות לו מחיצות [כדעת רב חסדא ורבה בר רב הונא (לעיל ק, א)].

וּבְרֵאשׁוֹ טְרַסְקָל וְכוּ' אֵלְמָא אֲמַרִּין גוּד אַחִית מְחִיצָתָא על מחיצות הטרסקל, ונמצאו מקיפות את הקנה מהקרקע ולמעלה, ונעשה ראשו רשות היחיד (רש"י). ודוקא על גבי הטרסקל הוא רשות היחיד, אבל מה שתחתיו אינו רשות היחיד (תוס' לעיל צט, ב ד"ה זרק; תוס' ד"ה זרק, בתירוץ ראשון), שגדר רשות היחיד הוא מקום שמובדל מרשות הרבים מחמת גובהו או על ידי מחיצה ממשית, והמקום שעל גבי הטרסקל הוא רשות חלוקה ומובדלת לעצמה, אבל המקום שתחת הטרסקל אינו מובדל, אלא מעורב עם רשות הרבים (חז"א א"ח קה, ח). ועוד יש לפרש, שגם מה שתחת הטרסקל נחשב רשות היחיד (תוס' שם בתירוץ שני, וראה חז"א שם סח, ב).

וְאֵין גְּעָרֵי אַרְבַּעָה וְיֵשׁ בְּפָצֵר שְׁלוֹ שְׁלֶשָׁה – וחלקו התחתון של העמוד רחב פחות מארבעה טפחים, הרי הוא רשות היחיד מדין 'גוד אחית', אע"פ שגובהו שלשה טפחים מהקרקע ואי אפשר לומר 'לבד' ממנו לקרקע (רש"י). ואין בקיעת גדיים שתחתיו מבטלת המחיצה [ראה בגמ' להלן], שכיון שלמעלה רוחבו ארבעה טפחים ולמטה רוחבו שלשה טפחים, נמצא שרוחבו החלל שתחתיו אינו אלא טפה, ואין בקיעת גדיים מבטלת המחיצה אלא אם כן יש שם רוחב שלשה טפחים (ריטב"א). ויש שפירש, שעובי החלק התחתון הוא שלשה טפחים, וגובהו פחות משלשה טפחים ואין הגדיים בוקעים תחתיו, וכיון שיש בעוביו שלשה ויצא מתורת לבד, נמצא שיש לעמוד יסוד חשוב, ואומרים גוד אחית מחלקו העליון שרוחבו ארבעה טפחים (תוס' ד"ה ויש, ע"פ הריטב"א; וראה שיטה להר"ן).

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר וְכוּ' – ובעמוקה עשרה ואינה גבוהה עשרה לא נחלקו חכמים ורבי יהודה, ומחלוקתם היא רק בעמוקה עשרה וגבוהה עשרה, שלחכמים אסור לטלטל מהים לספינה, אע"פ שמעביר את החפץ למעלה מעשרה שהוא מקום פטור, ונמצא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד דרך מקום פטור, וגם המתירים לטלטל מכרמלית שאיסורה מדרבנן דרך מקום פטור (עירובין פז, ב), זה דוקא כשמניח את החפץ באמצע במקום פטור ולאחר מכן מעבירו לרשות היחיד, אבל אם אינו מניחו באמצע במקום פטור, אסור. ולרבי יהודה, כיון שמטלטל מכרמלית שאיסורה מדרבנן דרך מקום פטור, מותר (תוס' ד"ה רבי יהודה; ריטב"א; ח"י הר"ן; רמב"ן ורשב"א לעיל ק, ב). ולדעת זעירי (עירובין פז, ב) גם ברשויות דרבנן אסור לטלטל מרשות לרשות דרך מקום פטור, ואפילו אם מניח את החפץ באמצע במקום פטור קודם שמעבירו לרשות היחיד, וזה שלא כדעת חכמים ורבי יהודה, אלא כתנאים אחרים (ראה עירובין שם) שסוברים כמותו (תוס' שם). ויש שפירש, שחכמים לא נחלקו כלל על רבי יהודה (תוס' ר"ד).

■ להלכה, ההולך בספינה שעומקה עשרה טפחים, אינו יכול למלאות מים מהים לספינה, משום שממלא מכרמלית לרשות היחיד, אלא אם כן עושה דף ארבעה טפחים על ארבעה טפחים היוצא מדפנות הספינה, ועושה בו נקב וממלא דרכו, ואינו צריך לעשות לו מחיצות [כדעת רב חסדא ורבה בר רב הונא (לעיל ק, א)].

ודוקא כשגובה דופן הספינה הבולט מעל המים פחות מעשרה טפחים, אבל אם גובהו עשרה טפחים, אינו צריך לעשות דף ארבעה טפחים, משום שכאשר מגביה את ידו להכניס את המים לספינה, מעביר למעלה מעשרה טפחים שהוא מקום פטור, ונמצא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד דרך מקום פטור [כרבי יהודה]. ודי בכך שיעשה היכר בזיז רחב משהו, ועושה בו נקב וממלא דרכו. ויש אומרים שבזיז אין צריך לעשות נקב, שאינו אלא להיכר בעלמא, אלא יכול למלאות אפילו שלא במקום הזיז.

ואת מי שופכיו יכול לשפוך על דפנות הספינה שירדו לים, שכיון שאינו זורקם לים ורק נופלים לשם מכוחו, מותר, שלא גזרו על כוחו בכרמלית. ודין זה הוא גם אם גובה דופן הספינה פחות מעשרה טפחים (שו"ע א"ח שנה, א ומשנ"ב שם, וראה שם פרטים נוספים; וראה ביאה"ל שם ד"ה אור).

הֲנִי בִּיצָאתָא דְמִישָׁן וְכוּ' – ספינות קטנות, רחבות בחלקן העליון, והולכות ונעשות צרות כלפי מטה, עד שבתחתיתן הן דקות כחודו של סכין (רש"י; ריטב"א). ואינן נחשבות רשות היחיד, מפני שאינן רחבות למטה ארבעה טפחים, ואין תשמישן נוח (תוס' ד"ה הני, וריטב"א, בדעת רש"י), ומכל מקום דינן ככרמלית ואינן נחשבות כמקום פטור, כיון שבגובהן יש רוחב ארבעה טפחים (ריטב"א; שיטה להר"ן בשם י"מ; וראה שם תירוץ נוסף). ועוד יש לפרש, שאינן נחשבות רשות היחיד מכיון שרוחבן למטה פחות מארבעה טפחים, ולכן החלק התחתון של מחיצותיהן אינו נחשב למחיצה, שאינו משמש לחלל שיש בו רוחב ארבעה, וחלקן העליון נדון כמחיצה תלויה (ע"פ שפת אמת בדעת רש"י, וראה לשון רש"י ד"ה אין, ד"ה ולא, וח"י הגר"ח שבת יד, א). ואע"פ שמחיצה תלויה מתרת במים (להלן ע"ב), זה דוקא כשעשאה כדי להתיר טלטול בשבת, ומחיצות